

REKOMENDACIJOS
ASMENS PRIVATUMO APSAUGA NAUDOJANTIS MOBILIAISIAIS TELEFONAI SU
INTEGRUOTOMIS VAIZDO IR FOTOKAMEROMIS

ĮVADAS

Spartus skaitmeninės technologijos vystymasis leidžia teikti tradicines ir naujas komunikacijų paslaugas – garso ar vaizdo perdavimo – įvairiais tinklais. Telefonas, įprastai naudojamas žmonių balsui ir pranešimams perduoti, dabar gali būti naudojamas fotografuoti, išsaugoti bei perduoti fotografijas ir kitokius duomenis, t.y. atlikti funkcijas, tradiciškai priskiriamas fotokameroms, kompiuteriams ir televizijai. Mobilūs telefonai su integruotomis fotokameromis ir vaizdo kameromis yra viena iš naujausių technologijų, kurių dėka bendravimas tampa intensyvesnis, nes žmonėms yra paprasta nufotografuoti ir perduoti savo, kitų žmonių ar jų aplinkos atvaizdus. Naujos kartos fotografuojančių bei filmuojančių telefonų, skaitmeninių fotoaparatus bei fotokamerų rinka auga neįtikėtinai tempais. Mobilūs telefonai su integruotomis vaizdo ir fotokameromis tampa vis labiau prieinami. Strategijos analitikai numato, kad iki 2005 metų beveikių telefonų su kameromis pardavimas viršys skaitmeninių kamerų pardavimą, o 2007 metais viename iš penkių mobilių telefonų bus įmontuota kamera. Mobilūs telefonai su fotokameromis bei vaizdo kameromis dėl vaizdinės informacijos nuskaitymo slaptumo ir jos perdavimo operatyvumo kelia didelę grėsmę asmens privatumui. Skaitmeninėmis technologijomis galima perduoti vaizdus realiu laiku daugeliui numatytų ar nenumatytų gavėjų arba per trumpą laiką įdėti vaizdus interneto tinklalapiuose. Galima tikėtis, kad naujais prietaisais užfiksuotų ir perduotų vaizdų kokybė netrukus žymiai pagerės. Lietuvoje spartesni mobilių telefonų su vaizdo bei fotokameromis plitimą riboja gaminio kaina, tačiau laikui bėgant jų kaina mažės.

Nepaisant skaitmeninių technologijų teikiamų pranašumų, kai kurie žmonės su nerimu kalba apie jų asmeniniam gyvenimui kylančią grėsmę, nes naujausiomis fotokamerų technologijomis gali būti piktnaudžiaujama arba netinkamai naudojama. Kamerų dydis leidžia panaudoti jas neteisėtai, taip pažeidžiant privatumą.

Šis dokumentas dėl asmens privatumo apsaugos naudojantis mobiliaisiais telefonais su integruotomis vaizdo ir fotokameromis yra rekomendacinio pobūdžio ir yra skirtas mobilių telefonų pardavėjams bei plačiai visuomenei.

Šių Rekomendacijų tikslas – supažindinti mobilių telefonų pardavėjus ir jų naudotojus su galimomis asmens privatumo pažeidimo grėsmėmis, informuoti apie jų teises ir pareigas, pateikti metodinius nurodymus dėl naudotinių apsaugos priemonių.

1. POVEIKIS PRIVATUMUI

Naudojantis mobiliais telefonais su fotokameromis ir kita vaizdo technologija galima pažeisti asmens privatumą, ypač jei tuo naudojama slapta arba tokiomis aplinkybėmis, kai asmuo gali pagrįstai tikėtis tam tikro privatumo. Žmonės dažnai kalba ir elgiasi kitaip, jeigu jie žino, kad jų elgesys yra stebimas ar įrašomas, ypač esant didesnei (ir nepažįstamai) auditorijai.

Kai kurie iš tų pačių prietaisų, kuriais galima pažeisti privatumą, gali padėti surasti ir patraukti baudžiamojon atsakomybėn privatumo pažeidėjus. Mobilaus telefono kameros, skirtingai nei kitų tipų kamerų, taip pat gali padėti ištirti privatumą trikdančią veiklą. Perduodant vaizdus, perduodamas ir siuntėjo telefono numeris. Tai suteikia galimybę per paslaugų teikėjus nustatyti

asmenis, kuriems priklauso numeris telefono, kuriuo buvo siunčiami pranešimai (išskyrus tuos atvejus, kai naudojama išankstinio apmokėjimo kortelė).

2. TEISINĖ APSAUGA

Lietuvos Respublikos Konstitucija (toliau – Konstitucija), Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, šalies įstatymai, kiti norminiai aktai saugo ir gina žmogaus teisę į privatą gyvenimą ir jo neliečiamumą. Konstitucijos 22 straipsnyje yra nustatyta: „Žmogaus privatus gyvenimas neliečiamas. Asmens susirašinėjimas, pokalbiai telefonu, telegrafo pranešimai ir kitoks susižinojimas neliečiami. Informacija apie privatą asmens gyvenimą gali būti renkama tik motyvuotu teismo sprendimu ir tik pagal įstatymą. Įstatymas ir teismas saugo, kad niekas nepatirtų savavališko ar neteisėto kišimosi į jo asmeninį ir šeimyninį gyvenimą, kėsinosi į jo garbę ir orumą“.

Visuomenės informavimo įstatymo 13 straipsnio 1 dalis numato, kad „siekiant nepažeisti asmens teisių, apsaugoti jo garbę ir orumą, renkant ir viešai skelbiant informaciją draudžiama:

1) be asmens sutikimo filmuoti, fotografuoti ar daryti garso ir vaizdo įrašus jam priklausančioje valdoje;

2) filmuoti, fotografuoti ar daryti garso ir vaizdo įrašus neviešų renginių metu be organizatorių, turinčių teisę rengti tokius renginius, sutikimo;

3) filmuoti ir fotografuoti žmogų ir naudoti jo atvaizdus reklamai visuomenės informavimo priemonėse be šio žmogaus sutikimo.“

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – civilinis kodeksas) 2.22 straipsnio 1 dalis numato, kad „fizinio asmens nuotrauka (jos dalis), portretas ar kitoks atvaizdas gali būti atgaminami, parduodami, demonstruojami, spausdinami, taip pat pats asmuo gali būti fotografuojamu tik jo sutikimu“. Žodį „atvaizdas“ reikia suprasti kaip tokiu būdu ir apimtimi užfiksuotas asmens kūno dalis (veidą, visu ūgiu, iki juosmens ir pan.), kad įmanoma identifikuoti, atpažinti vaizduojamą asmenį.

Civilinio kodekso 2.22 straipsnio 1 dalis įtvirtina bendrąją taisyklę, kad visais atvejais reikia asmens sutikimo, tačiau nenurodo, kokia turi būti asmens sutikimo forma. Asmuo savo sutikimą būti fotografuojamu (filmuojamu) gali išreikšti bet kuria forma: žodžiu, raštu ar tam tikrais veiksmais. Be to, kiekvienu atveju svarbu nustatyti sutikimo ribas. Asmuo gali sutikti, kad būtų fotografuojamas (filmuojamas), tačiau tai dar nereiškia, kad jis duoda sutikimą, jog jo nuotrauka ar nufilmuota medžiaga būtų paskelbta internete ar bet koku kitu būdu paviešinta neapibrėžtam subjektų ratui.

Jeigu asmens fotografavimą (filmavimą) ar jo nuotraukų (nufilmuotos medžiagos) publikavimą galime pateisinti tam tikru viešuoju interesu, asmens sutikimo nereikia. Pavyzdžiui, teisėti veiksmai, nepažeidžiantys asmens teisės į atvaizdą, yra nusikaltimą darančio asmens fotografavimas (filmavimas), dingusio, ieškomo, įtariamo padarius nusikaltimą asmens nuotraukos ar fotoroboto rodymas ir pan. Tačiau asmens, kurio kaip tariamo nusikaltėlio ar įtariamojo, nuotrauka buvo rodoma neturint pakankamo pagrindo jo įtarti, pažeistą teisę į atvaizdą būtina ginti.

Civilinio kodekso 2.22 straipsnio 3 dalis numato, kad „asmens sutikimo nereikia, jeigu šie veiksmai yra susiję su visuomenine asmens veikla, jo tarnybine padėtimi, teisėsaugos institucijų reikalavimu arba jeigu fotografuojama viešoje vietoje“.

Fizinis asmuo, kurio teisė į atvaizdą buvo pažeista, turi teisę teismo tvarka reikalauti nutraukti tokius veiksmus bei atlyginti turtinę ir neturtinę žalą (Civilinis kodeksas 2.22 str. 3 dalis).

Teisė į atvaizdą taip pat būtų pažeista, jeigu asmuo būtų nufotografuotas viešoje vietoje, tačiau tokioje situacijoje, kurioje žmogus nenorėtų būti fotografuojamas (pavyzdžiui, asmuo

užfiksuojamas pakliuęs į tam tikrą keblį ar komišką situaciją). Tokių nuotraukų ar nufilmuotų vaizdų platinti be asmens sutikimo negalima.

3. REKOMENDUOJAMOS APSAUGOS PRIEMONĖS

3.1. Įmontuotas išpėjimo įrenginys

Atsižvelgiant į principą, kad fotografuojamas ar filmuojamas objektas turi būti informuojamas bei gaunamas jo sutikimas, mobilių telefonų pardavėjų turėtų būti prašoma parduoti produktus, turinčius galinčius privatumą. Pavyzdžiui, mobilus telefonas su kamera galėtų duoti signalą (blyksnį, raudoną šviesą, ar girdimą toną), kai vaizdai įrašomi, kad žmonės būtų budrūs, kai šalia esantis mobilus telefonas fotografuoja ir siunčia vaizdą. Jeigu asmenys mano, kad yra fotografuojami, telefono naudotojas gali tikėtis, kad bus paklaustas, ar būtent taip ir yra. Jeigu asmuo prieštarauja, kad būtų būti fotografuojamas, telefono naudotojas gali būti paprašytas sustoti, pažadėti neperduoti ir ištrinti vaizdus.

3.2. Etiketės, išpėjimai, švietimas ir supratimo ugdymas

Pardavėjai turėtų informuoti telefonų pirkėjus apie galimą grėsmę asmens privatumui ir atitinkamus standartus, susijusius su mobilių telefonų su vaizdo ar fotokameromis naudojimu. Mobilų telefonų su integruotomis vaizdo ir fotokameromis pardavėjai turėtų būti suinteresuoti vartotojų informavimu ne tik apie technines naudojimosi instrukcijas, bet ir apie teisėtą nuotraukų ar nufilmuotos medžiagos platinimą ar kitoki panaudojimą.

Kavinėse, sporto klubuose, baseinuose, persirengimo patalpose ir kitose visuomenės lankomose vietose galėtų būti iškabintos lentelės su išpėjančiais užrašais, raginančiais gerbti žmonių privatumą.

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

Mobilių telefonų naudotojai turėtų žinoti ir suprasti ne tik savo teisę į privataus gyvenimo neliečiamumą, bet gerbti ir kitų asmenų teisę į privatų gyvenimą ir jo slaptumą, vengti galimų privataus gyvenimo pažeidimų neteisėtai fotografuojant bei filmuojant kitus asmenis be jų sutikimo ar panaudojant užfiksuotąją medžiagą.

Parengė:

Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos
Registro, IT ir ryšių skyriaus vyr. specialistas (telekomunikacijų)
Zigmantas Medutis
2004-12-17

Atnaujino:

Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos
Informacijos ir technologijų vyr. specialistas
Zigmantas Medutis
2005-04-20